

3. 9. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Je vykonatelnost pohledávky přihlašované do insolvenčního řízení ještě vůbec výhodou?

Věřitelé přihlašující do insolvenčního řízení svou vykonatelnou pohledávku mohou zcela oprávněně nabýt dojmu, že mají díky „kvalitě“ vlastní pohledávky lepší postavení. Pokud by jim totiž insolvenční správce pohledávku popřel, měl by též sám iniciovat incidenční spor ohledně její existence. V něm by pak měl mít pouze omezené argumenty, aby nemohla být „recyklována“ dlužníkem již dříve použitá obrana. Nejvyšší soud ČR však svým nedávným rozhodnutím postavení věřitele s vykonatelnou pohledávkou značně oslabil ve prospěch insolvenčního správce, kterému přiznal oprávnění jednoduše „smazat“ výsledky třeba i léta trvající soudní pře.

Popírání pohledávek v insolvenčním řízení

Insolvenční zákon umožňuje popírat přihlášené pohledávky nejen insolvenčnímu správci, ale též věřitelům a dlužníkovi. V případě řešení úpadkové situace dlužníka prostřednictvím konkursu lze však za relevantní považovat pouze popření insolvenčním správcem a věřiteli, neboť popření dlužníkem má pouze nevýznamné dopady.

Co se týče samotného obsahu popírání, je možné popřít:

- pravost pohledávky, při němž se namítá, že pohledávka vůbec nevznikla, již zanikla nebo se v celém rozsahu promlčela;
- výši pohledávky, při němž spočívá námitka v tom, že pohledávka je ve skutečnosti nižší; a
- pořadí pohledávky, pokud má mít pohledávka méně výhodné pořadí, než uvádí věřitel, případně vůbec nemá být uspokojována ze zajištění (nejedná se tedy o zajištěnou pohledávku).

V případě popření pohledávky jedním či více shora uvedenými způsoby předpokládá insolvenční zákon iniciování incidenčního sporu. To, **kdo by měl takový spor zahajovat, pak závisí na osobě popírajícího a na tom, jak „kvalitní“ pohledávka je popírána.**

Pokud pohledávku popírá věřitel, je povinen učinit tak kvalifikovaným způsobem, a to na stanoveném formuláři doručeném soudu nejpozději 3 pracovní dny před konáním přezkumného jednání (k počítání této lhůty viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci spis. zn. 29 ICdo 17/2012 ze dne 29. listopadu 2012, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2013). Obsahuje-li takové popření všechny náležitosti a věřitel včas složí u insolvenčního soudu jistotu na náklady incidenčního sporu, bude jeho popěrný úkon projednán jako popěrná žaloba. Žalovaným je v takovém případě pochopitelně věřitel přihlašované pohledávky.

„Kvalita“ popírané pohledávky, tedy to, zda se jedná o pohledávku vykonatelnou či nevykonatelnou, pak v případě popírání věřitelem ovlivňuje pouze okruh možných námitek. Pokud se totiž jedná o pohledávku vykonatelnou, může věřitel jako důvod popření pravosti nebo výše uplatnit toliko skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, z něhož vzešlo rozhodnutí, které předmětné pohledávce vykonatelnost propůjčuje.

V případě popírání insolvenčním správcem je však, resp. měl by být na základě vykonatelnosti či nevykonatelnosti popírané pohledávky určen nejen okruh použitelných námitek, ale zejména i subjekt, který má podávat incidenční žalobu. Jestliže se jedná o pohledávku vykonatelnou, musí insolvenční správce na její popření při přezkumném jednání navázat podáním žaloby dle § 199 odst. 1 IZ proti jejímu přihlašovateli. Stejně jako v případě popírání věřitelem je pak omezen co do okruhu možných námitek, a to pouze na ty, které dlužník dříve neuplatnil.

Povinnost insolvenčního správce postupovat aktivně v případě popření vykonatelné pohledávky lze považovat za logickou, a to s ohledem na skutečnost, že **vykonatelná pohledávka již z podstaty věci vykazuje určitou vyšší „kvalitu“**. Zásadně se totiž jedná o pohledávku přiznanou soudním rozhodnutím či rozhodnutím rozhodce, tedy o pohledávku, kterou musel věřitel aktivně vymáhat, v návaznosti na což **určitý subjekt závazně potvrdil její existenci**. Nebylo by pak spravedlivé a efektivní, aby byl věřitel nucen opět prokazovat oprávněnost svého nároku, pokud tak již učinil v době před přihlášením své pohledávky. Naopak je logické, že pokud insolvenční správce zpochybňuje pohledávku, jejíž existence byla závazně potvrzena, měl by to být on, kdo bude primárně vyvíjet aktivitu.

Opačná situace panuje v případě pohledávek nevykonatelných, tedy fakticky nepřiznaných žádným pravomocným rozhodnutím. Pokud takovou pohledávku insolvenční správce popře, je na věřiteli, aby se určení její existence, výše či pořadí domáhal sám žalobou podanou dle § 198 odst. 1 IZ proti insolvenčnímu správci.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

Výše popsané rozložení procesních povinností mezi věřitele a insolvenčního správce však významně narušil Nejvyšší soud ČR svým rozhodnutím ve věci sen. zn. 29 NSCR 25/2011 ze dne 18. července 2013.

Konstatoval totiž, že pokud pohledávka přihlášená věřitelem jako vykonatelná byla při přezkumném jednání přezkoumána coby pohledávka nevykonatelná a popřena co do pravosti, pak věřitel, jehož insolvenční správce vyzval postupem podle § 197 odst. 2 IZ k podání incidenční žaloby o určení pravosti takové pohledávky, byl povinen postupovat podle § 198 IZ (podat ve stanovené lhůtě žalobu o určení pravosti pohledávky u insolvenčního soudu). Jinými slovy tedy Nejvyšší soud ČR uvedl, že **insolvenční správce je při přezkumném jednání oprávněn dle vlastního uvážení označit pohledávku věřitele za nevykonatelnou, přičemž takovýto postup postačí k naprostému převrácení procesního postavení věřitele**, který je posléze nucen sám podávat incidenční žalobu proti správci. Pokud tak neučiní ve stanovené lhůtě, bude jeho přihláška odmítnuta.

V rámci tohoto poněkud překvapivého posílení postavení insolvenčního správce na úkor věřitelů pak navíc doplnil, že věřitel, jehož přihlášenou pohledávku popřel insolvenční správce jako nevykonatelnou a který zmeškal lhůtu k podání žaloby, **nemá v rámci opravných prostředků proti rozhodnutí o odmítnutí přihlášky k dispozici (jako účinnou) obranu založenou na tvrzení, že výzvu insolvenčního správce k podání žaloby ignoroval proto, že má za to, že přihlášená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou.**

S výše popsaným názorem Nejvyššího soudu ČR se lze však jen těžko ztotožnit. Fakticky totiž popírá a činí nadbytečným základní rozlišení procesních postavení stran incidenčního sporu dle ustanovení § 198 a § 199 IZ. Insolvenčnímu správci vkládá do rukou jakousi „superpravomoc“ zpochybňovat, s vážnými procesními důsledky pro věřitele, vykonatelnost pohledávek. Je přitom nutné pamatovat na skutečnost, že **vykonatelnost je vlastnost pohledávky, která v drtivé většině případů pramení z toho, že pohledávka byla přiznána pravomocným, a tedy i závazným, konečným a zásadně nezměnitelným rozhodnutím soudu či rozhodce.**

Z hlediska praxe pak dále nelze než vyjádřit obavu, že popsaný mechanismus může být některými insolvenčními správci zneužíván. Mohou totiž teoreticky účelově, v rámci snahy o zjednodušení vlastní agendy, označit třeba i všechny přihlášené pohledávky za nevykonatelné, a přenést tak na věřitele povinnost podávat incidenční žalobu.

Názor vyslovený Nejvyšším soudem ČR **by bylo možné akceptovat v případech, kdy věřitel přihlašovanou pohledávku označí jako vykonatelnou čistě účelově, aniž by předložil listiny, které vykonatelnost dokladují.** Poskytnutí oprávnění dle vlastního uvážení označovat pohledávky za nevykonatelné, nehledě na předložení vykonatelných exekučních titulů, však může vyvolat vážné a nežádoucí důsledky. Tím spíše, když Nejvyšší soud ČR „jedním dechem“ **fakticky odebral věřitelům též možnost účinně se bránit postupu insolvenčního správce prostřednictvím odvolání proti odmítnutí přihlášky.**

S tímto pojetím však nelze souhlasit. Věřitel i insolvenční správce jsou **oba soukromými nesoudními subjekty, a je tak nutné mezi nimi zachovávat ústavně garantovanou rovnost.** Ta by však nebyla respektována, pokud by insolvenčnímu správci k převrácení procesního postavení věřitele jakožto jeho protistrany v budoucím soudním sporu stačilo označit pohledávku za nevykonatelnou a vyzvat věřitele k podání žaloby. **Pokud je taková možnost Nejvyšším soudem ČR vůbec připuštěna, musí mít věřitel z hlediska základních právních principů právo se takovému postupu bránit.** Za obranu však v žádném případě nelze považovat podání incidenční žaloby dle § 198 odst. 1 IZ. Tím se totiž věřitel postupu správce podřizuje, a nikoli brání.

Prostor pro skutečnou obranu je přitom dán právě v opravném prostředku proti odmítnutí přihlášky, které má dle § 185 IZ následovat po uplynutí lhůty k podání incidenční žaloby věřitelem. Mají-li být tedy ustanovení insolvenčního zákona vykládána ústavně konformním způsobem, musí být připuštěna možnost v řízení o odvolání proti odmítnutí přihlášky posuzovat, zda pohledávka **objektivně** je či není vykonatelná. Podle výsledku by pak bylo konstatováno, že

- pohledávka je nevykonatelná, žalobu měl podávat věřitel, a odmítnutí přihlášky je tudíž po právu; nebo že
- pohledávka je vykonatelná, a proto měl žalobu podat insolvenční správce, který tak však neučinil, a proto je pohledávku nutné považovat za zjištěnou dle § 201 odst. 2 IZ.

Svou argumentací však Nejvyšší soud ČR věřitelům možnost důstojně a účinně se bránit, aniž by se podřizovali insolvenčnímu správci a dle jeho představ podávali incidenční žaloby dle § 198 odst. 1 IZ, odejmul.

Pokud nebude shora popsaný názor revidován, **nezbude věřitelům v mnohých případech než se z procesní opatrnosti již podruhé před soudem aktivně domáhat úhrady, resp. určení existence jejich pohledávky.** Insolvenční správce pak bude mít navíc výhodu v tom, že v režimu sporu o „nevykonatelné“ pohledávce nebude až do případného prokázání, že jde dle § 198 odst. 3 IZ o pohledávku vykonatelnou, nikterak omezen v okruhu použitelných argumentů. Znovu tak budou moci být vznášeny i dříve vypořádané argumenty.

Další věřitele potenciálně poškozující důsledek shora uvedeného rozhodnutí pak může souviset s tím, že při přihlašování vykonatelných pohledávek (tedy zásadně pohledávek doložených pravomocným exekučním titulem) věřitelé zcela logicky méně pečlivě popisují genezi pohledávky, neboť vycházejí z toho, že její existence je již dostatečně doložena právě exekučním titulem. V žalobě proti insolvenčnímu správci dle § 198 odst. 1 IZ však mohou být uplatněny právě jen důvody vzniku pohledávky uplatněné do skončení přezkumného jednání.

Neočekávané zpochybnění vykonatelnosti pohledávky insolvenčním správcem tak nejen že posílí okruh insolvenčním správcem použitelných argumentů, ale současně fakticky zúží věřitelův „manévrovací prostor“. Žádný z těchto možných důsledků výše popsání výkladu však nebyl Nejvyšším soudem ČR uspokojivě vyřešen, resp. nebyl řešen vůbec.

JUDr. Jakub Celerýn,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350
Fax: +420 296 368 351
e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)

- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva – právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti – jaké přinesla změny?](#)